

Az Orczy kert térképének részlete 1873-ból

Mi lesz a Ludovika kerttel?

Tíz éve még ilyen dús volt a növényzet (A szerző felvételei)

Ezen a címen közleményt olvastunk a Magyar Nemzet egyik kora tavaszi (III. 20.) számában. Érdeklődéssel és örömmel olvastuk: most már végképp dűlőre jut az eredetileg huszonhárom, de az utóbbi 25 évben tizennégy hektár alá csökkent terület sorsa. Vele párhuzamosan — remélhetően — véglegesen megoldódik a Ludovika klasszicista műemlék-épületének a felhasználása.

A Ludovika előtti terepen, a Kun Béla téren alig van probléma. Láttuk, hogy a metró egy-egy szakaszának a befejezése után — a Főkert munkája nyomán — a parkok szebbek, mint azelőtt! A Ludovika, régi nevén Orczy, ma Asztalos János ifjúsági park viszont a kérdések sorozatával foglalkoztat; ezeket nem látjuk oly egyszerűnek, miként az idézett kis cikk elmondja.

Mert sokan — hosszú évek óta — aggódva figyeltük a Ludovikát és kertjének állapotát, a másfélszáz éves palota és még öregebb parkjának elhanyagoltságát. Sok a gazda a kastély jellegű építményben: a Statisztikai

Hivatal, a Tudományegyetem, a Vendéglátóipari Vállalat, a Sportszakosztály és még néhány. A később épült szárnyban szakiskolák. És a park szélén, a Korányi utcában intézmények sorozata: Rendelő Intézet, Minőségi Cipőgyár, autóbuszgarázs, javítóműhely, nyomda, építőipari telephely, munkásszállás. A parkba ékelve nemrég létesült a tanácsi Nevelő és Foglalkoztató Otthon. A Mező Imre út hosszában korszerűen felszerelt és karbantartott sportpálya, majd az Üllői út sarkán ismét cipőgyár: ezúttal a Corso vállalaté!

A parkot a háború utáni években különféle célokra használták, több kerítés osztotta részekre az alapjában gondozatlan és elhanyagolt területet. A szép növényállomány pusztult. A park egy része — jónéhány éve — mint a VIII. kerület napközi tábora szerepel, és mint ilyen, keleti és déli szakaszán gondozásban is részesül. A zavartalan foglalkoztatás céljából azonban a nyári hónapok alatt jó részét lezárják. A továbbfejlesztés törekvése látható: a kerület — a

Az egyik barokk kőváza

centenáriumai év jegyében — a Bács megyeiekkel közösen gyermekjátszóteret épített. Társadalmi munka is kezdődött, de csak kerületi szinten, a rendelkezésre álló anyagiakkal párhuzamosan mérsékelt erővel és csak részleges eredménnyel.

Mi a Ludovika kertét mint egységes üdülő- és zöldterületet tudjuk csak elképzelni, a közeli és a távolabbi környék egészségvédelmének érdekében. Mint városi, nyilvános jellegű parkot, amelyet a Főkert kezel a szokásos és bevált módon. Az újjáépítés milliókba kerül, megérdemli, hogy több szempontból foglalkozzunk vele.

Mert felvetődik egy régen kísértő gondolat: helyes-e, ha — akár a napközis tábor legnemesebb céljából is — ebből a mindenki által igényelt parkból a lakosság tetemes részét kizárják? Amikor a Ludovika kert belterületi fekvése miatt úgysem adhatja meg az ifjúságnak a levegő- és környezetváltozás teljes értékét; amikor a főváros hegy- és erdővidékén minden bizonnyal lehet találni egész-

ségesebb és szebb megoldást! Ilyen megfontolások alapján aligha javasolható a Ludovika kert foglalkoztató táborra alakítása. Legyen az a környék lakosságaé: a körülményesebben utaztatható kicsinyeké és általában a pihenést keresőké.

Tudjuk, hogy a parkot nem lehet az eredeti, a Petri Bernhard-féle XVIII. századi terv alapján helyreállítani. Orczy László, a kert alapítója és tulajdonosa a sivár homokon vállalkozott egy romantikus tájkert létrehozására; az 1794. évi száraz nyár után 300 000 csemetét pótoltak. De a park megvalósult és Petri a századforduló idején színes leírással számolt be kertművészeti szempontból is kiváló munkájáról. A park egyik ékessége a másfél holdas tó, mely vízutánpótlását a szomszédos Festetich-parkból, a mai Fűvészkertben fakadó jóvizű Éliás-forrásból kapta. (Sajnos, az ismételt klinikai építkezések miatt a Botanikus kert minimálisra csökkent, a forrás elapadt.)

Schams Ferenc 1821-ben megjelent leírásában elragad-

tatással emlékezik meg a ketről. „Az Üllői út végén, a Kecskeméti kaputól fél órányira van a szabad bejárású Orczy-kert. A forró főúttól leágazva árnyas fasor fogad, meglepően üde dísz- és virágokert. Változatos táj, széles pázsitmezők, élénkzöld domboldal; sötét lombkoronájú fák között megbúvó kerti házak, tóparti sétány. Az ide varázsolt romantikus természet és a képzőművészeti alkotások összhangja fogad. A tó melletti dombról remek kilátás nyílik Pestre és Budára. Különleges értékű kerti motívumok sorakoznak: szikla, barlang és az útvesztő kanyargói. A látogató joggal csodálja a virágokert felsorakozó gazdagságát... A közel 70 m-es üvegház a hazai és külföldi dísznövények gazdag bemutatója. A növényházzal csak a híres kismartoni kastélykertészet versenyezhet.”

Alt Rudolf 1845-ös metszete híven beszámol az időközben felépült kétemeletes palota előtti pázsitos térségről, a tóról és a naggyá nőtt fákról. A ketről Petz Ármin főkertész értékes adatszolgáltatást közölt 1848-

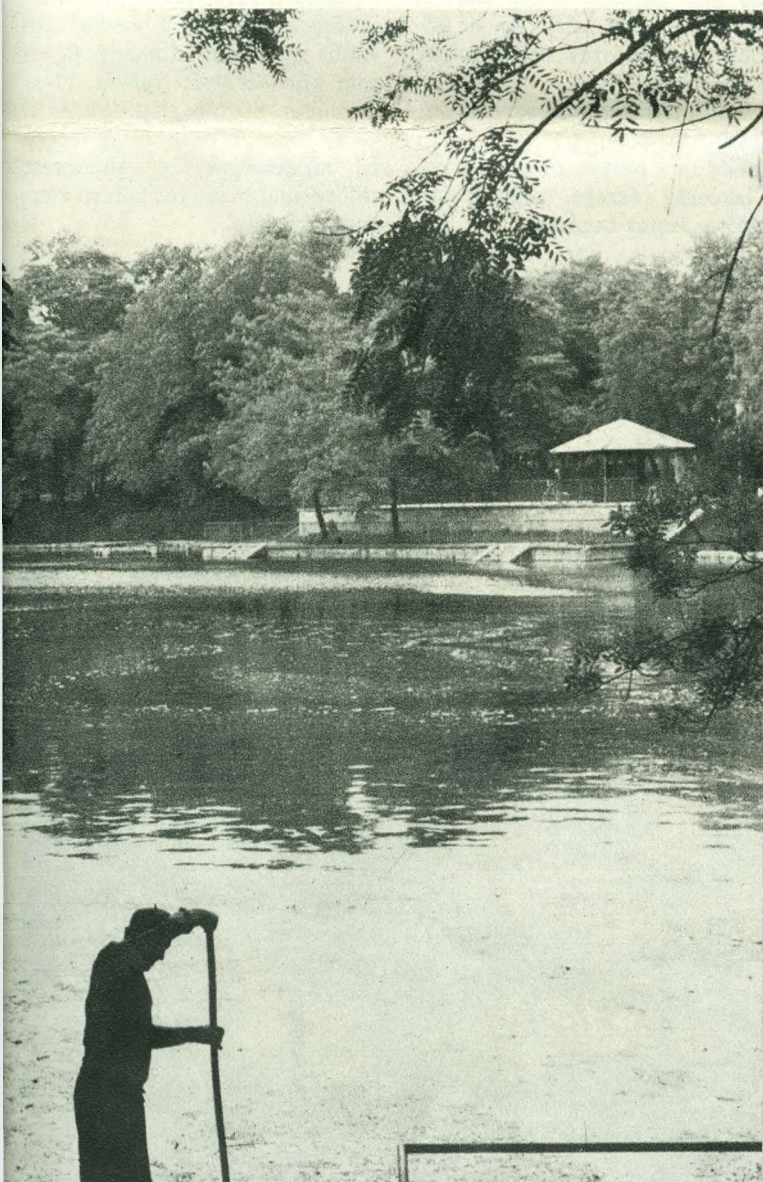
ban: a fákról és a növényekről, a fácánosról, a lóval hajtott öntözőgépről, a korábban divatos gyümölcs- és spárga-hajtatóról, az ananászházzal és a melegágyakról. Heufler még 1854-ben is dicséri a kertet, de szidja „az Üllői út homokjának csontig ható, porfelhős útját”.

Az út rendeződött, a város nőtt és fejlődött, megnyílt végre az Akadémia — de a kert bezárlt a látogatók előtt.

Az eredetileg parkkal együtt tervezett kastély sohasem épült meg; helyette felépült a régóta tervezett magyar Katonai Akadémia, Pollack Mihály klasszicista alkotása (1830—36). Az Akadémia létrehozását már az 1808-as országgyűlés szorgalmazta. Az Orczy-család átadta birtokát az intézmény céljára, de az előkészületek és az érthető politikai nehézségek miatt csak sokára, 1872-ben nyílt meg a magyar tisztképzés önálló főiskolája.

Most ismét felvetődik a végleges rendezés kérdése. Szeretnénk, ha a tervek az összes érdekeltet szempontját figyelembe vennék.

A tó

Ehhez nem kell kommentár...

Csigó László felvételei

Futballpálya a Ludovika műemléki főépülete előtt

Ami a kertészeti tervet illeti, talán számíthatunk bizonyos egykori kerttartozékok rekonstrukciójára. Igen hasznos a gyermek KRESZ-pálya gondolata. A Bács megyei segítséggel megépült mellett még több játszótér kell és árnyas, nyugodt pihenő a tó partján, sétaút napon és árnyékban. Meggondolandó, hogy kíváncsi-e az épület homlokzatával szemközti, sáncsal elválasztott két sportpálya fenntartása. Itt eredetileg terjedelmes, pázsitos térség terült el, a Ludovika impozáns parkbelépője. (Az itteni legújabb faültetés ad hoc megoldáson alapul.) És a tó

rendszeres tisztítása, utánpótlása sem hanyagolható el. Déli, magas partján a támfal csúnya, terméskő-ráfalazással szépíthető lenne. Még mindig van jónéhány, a tájkert hangulatát őrző öreg faóriás. A barokk kővázák is megérdemlik a törődést. (Ottlétemkor nem tudtam kicsalogatni egy nebulót a magas váza rejtekéből.)

Reméljük, hogy a metró megépülése a kétemeletes műemléki szárny végleges rendeltetését is tisztázza. Az egykori Ludovika impozáns lépcsőházának a bejáratánál két emléktábla fogad. Az egyik az 1838-as pesti árvíz-

nek állít emléket, amikor e falak között 10 000 pesti polgár talált menedéket. A másik is tragikus dátum: 1849 januárjában akarták a nehezen megszervezett katonaiskolát a magyar honvédségnek átadni, de akkorra a város már osztrák kézre került. Az Akadémiát csak jóval később, a kiegyezés után tudták megnyitni.

A Tanácsköztársaság ideje is nevezetes dátum: a néhány évtizede zárt parkot megnyitották a lakosság részére, hogy azután 1945-ig ismét bezárják.

A Ludovika kert megmaradt részének a helyreállításánál nem

hagyhatjuk figyelmen kívül az immár történelmivé vált kert alapelgondolását, amely napjainkban a nagyváros közegészségügyi kívánalmaival párosul. Biztatónak és reményre jogosítónak tartjuk az autóbuszgarázs és az építkezési vállalatok elköltöztetésére vonatkozó híreket, továbbá az Orvostudományi Egyetem kórházépítési tervét. Mert a minden bizonnyal szellős építkezés köztes park telepítésére ad lehetőséget: az elvesztett zöldterület bizonyos mérvű visszaszerzésére.

Csorna Antal

A szomszédos autóbuszgarázs

